

NASJONALE TURISTSTIER. AUTORISASJONSKRAV

INNLEDNING

Målet med autorisasjonsordningen er å bidra til å ta vare på opplevelses- og naturverdiene, bidra til godt og forebyggende beredskapsarbeid, lokal verdiskaping og god besøksforvaltning i tråd med prinsippene i "Mot et bærekraftig reiseliv – veikart for reiselivsnæringen i Norge".

Autorisasjonsordningen skal medvirke til å håndtere utfordringer knyttet til stier med svært mange besøkende, der internasjonale turister utgjør en stor andel. Utfordringene kan være slitasje på stier og natur, søppelhåndtering, beredskap og behov for informasjon.

OM AUTORISASJONSORDNINGEN

De nasjonale turiststiene skal være gode eksempler i et bærekraftig norsk reiseliv, og bidra til økt lokal verdiskapning. Autorisasjonsordningen skal også bidra til å forlenge sesongen for stiene.

Tiltak for å styrke lokal verdiskaping vil bli vektlagt.

Ordninga skal ikke legge til rette for mer utbygging og tiltak enn det som er nødvendig, og alle tiltak skal være innenfor rammene av allemannsretten. Bare stier der nåværende situasjon og framtidige planer i stien sitt nærområde tar hensyn til naturmangfold, friluftsliv, sikkerhet og landskapskvaliteter kan bli autorisert.

De som kan stå ansvarlig for en autorisasjonssøknad er blant annet destinasjonsselskap, kommuner, fylkeskommuner, kommunale- eller interkommunale foretak, stiftelser, frivillige organisasjoner, regionråd og verneområdestyrer.

Begrepet Nasjonal Turiststi er forbeholdt et begrenset utvalg stier som har status som Nasjonal Turiststi etter nedenstående kriterier og kvalitetskrav:

- God lokal forankring av arbeidet, brede samarbeidsrelasjoner og langsiktig planlegging gjennom helhetlig besøksforvaltning som skal munne ut i en besøksstrategi.
- Stiene skal benytte felles merkevare.
- Stiene har et svært stort besøk, der internasjonale turister utgjør en stor andel.
- Nasjonale Turiststier skal ryddes og tilrettelegges etter prinsippene i veileder for "Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv", og merkes og skiltes i tråd med prinsippene i "Merkehåndboka" (www.merkehåndboka.no).
- Nasjonale Turiststier registreres i Kartverkets base for stier og turruter.
- Ansvar og opplegg for drift av stien med tilhørende fasiliteter, herunder finansiering av driften, skal være avklart.
- Dersom ikke kommunen er søker, skal det foreligge en støtte fra berørt/berørte kommune/kommuner til søknaden om autorisasjon.
- Stiene autoriseres for inntil 5 år, og må deretter reautoriseres for å beholde statusen. Autorisering og reautorisering foretas av Miljødirektoratet. Ved mislighold av autorisasjonskriteriene og vilkår knyttet til utbetaling av tilskudd, kan man bli fratatt autorisasjonen også i autorisasjonsperioden.

UTVELGELSE AV STIER

Status som Nasjonal Turiststi gis til et begrenset antall stier. Antall stier som blir autorisert skal ikke overstige 15. Alle de grunnleggende kravene i kriteriesettet må være oppfylt, men oppfyllelse av kravene gir ingen rett til å bli autorisert. Variasjon i type natur og attraksjon, lengde og vanskelighetsgrad på turen og geografisk beliggenhet vil bli vektlagt ved utvelgelse.

ÅRLIG RAPPORTERING

Autorisasjonshaver må årlig rapportere på følgende elementer:

- Antall gjester/besøkende /ankomster (daglig, månedlig) på stien.
- Sesongstart og –slutt dette året, herunder hva som ble regnet som høysesong.
- Anslag på andel av besøkende som benytter offentlig transport/fellestransport til og fra p-plass/kollektivholdeplass til startpunkt for stien. Beskrivelse av tilbudet når det gjelder offentlig transport og fellestransport.
- Antall redningsoppdrag.
- Vertskap, stipatruljer/fjellvaktteneste (hvordan dette er organisert, hvor mange døgn dette har vært operativt, antall personer involvert).

BEGREPSAVKLARINGER:

- Høyt antall besøkende: Kravet om høyt antall besøkende må ses i relasjon til variasjon i type natur og attraksjon, lengde og vanskelighetsgrad på turen og geografisk beliggenhet.
- Tilbud om vertskap/fjellvaktteneste: Fjellvaktteneste eller stipatrulje langs stien i høysesong eller på utferdsdager, eller en form for vertskapsfunksjon på stien eller ved start-/stopp-punkt.
- Høysesong: Perioder i året der den enkelte turiststien har mest besøk.
- Fellestransport: Fellestransport er transport til og fra startpunktet på turiststien fra parkeringsplass eller holdeplass for kollektivtransport.

VEDLEGG:
KRITERIESETT

Nasjonale Turiststier er dagsturer i ulik lengde og vanskelighetsgrad, spredt over hele Norge. Stiene skal vise fram variert landskap med høy opplevelsesverdi. En del begrep i autorisasjonskriteriene er definert i Merkehåndboka.

For å bli autorisert som Nasjonal Turiststi, må det svares ja på følgende punkter:

1.0 FORANKRING:	JA
1.1 Det er inngått nødvendige skriftlige avtaler med alle berørte grunneiere.	
1.2 Status som Nasjonal Turiststi er forankret i politiske vedtak med sikte på innarbeiding i kommuneplanens areal- og strategidel.	
1.3 Status som Nasjonal Turiststi er forankret i områdets reiselivsstrategi.	
1.4 Dersom turiststien går inn i et verneområde, eller i randsonen er verneområdeforvaltningen (styret, kommune eller fylkesmann) involvert i arbeidet.	
1.5 Dersom ikke kommunen er søker, skal berørt(e) kommune(r) støtte en søknad om autorisering.	
2.0 BESØKSFORVALTNING	
2.1 Stien har et høyt antall besøkende, der internasjonale turister utgjør en stor andel.*	
2.2 Det er utarbeidet en helhetlig besøksstrategi.	
2.3 Det er foretatt en brukerundersøkelse, der det avdekkes hvem de besøkende er og hva de ønsker.	
2.4 Det er installert ferdselsteller for å kunne dokumentere/rapportere antall årlige besøkende.	
2.5 Det er gjort en vurdering av om et høyt antall besøkende påvirker naturkvalitetene i området.*	
2.6 Stislitasje overvåkes for å kunne vurdere tiltak.	
2.7 Besøksstilpasset informasjon om turiststien er lett tilgjengelig på flere språk, og er tilpasset digitale flater.	
2.8 Det finnes informasjon om stiens beskaffenhet, anslått tidsbruk, behov for utstyr, fysiske minstekrav for gjennomføring av turen, turens lengde og andre relevante forhold.	
2.9 Toalett er tilgjengelig i nærheten av startpunkt, og det er gjort en vurdering av om det er nødvendig med toalett og eventuelt andre sanitære fasiliteter langs stien.	
3.0 SKILTING/MERKING/TILRETTELEGGING:	
3.1 Skilting, merking, rydding og tilrettelegging av stiene følger retningslinjene i Merkehåndboka og i Miljødirektoratets veileder "Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv".	
3.2 Det framgår tydelig på stien ut fra skilting og merking at dette er en Nasjonal Turiststi.	
3.3 Dersom turiststien går inn i et verneområde eller i randsonen til et verneområde, er det tydeliggjort hva som er tillatt utenfor og innenfor verneområdet.	
3.4 Skilting ved og i tilknytning til stien formidler områdets særegne natur- og kulturverdier.	
3.5 Det er utarbeidet informasjonsmateriell som formidler områdets særegne natur- og kulturverdier.	
4.0 PARKERING/TRANSPORT	
Det er utarbeidet en plan for å øke andelen besøkende som ankommer med offentlig transport/fellestransport.	

5.0 SIKKERHET/BEREDSKAP/VERTSKAP PÅ STIEN	
5.1 Det vurderes årlig om det er behov for enten fjellvaktteneste eller vertskap i høysesong/utferdsdager.*	
5.2 Det er utarbeidet en strategi med en nullvisjon for redningsaksjoner.	
5.3 Det er utarbeidet en beredskapsplan med risikovurdering.	
6.0 INFRASTRUKTUR/TILTAK:	
6.1 Alle tiltak har arkitektonisk og håndverksmessig god kvalitet, herunder tilrettelegging av sti, toalett med mer.*	
6.2 Alle tiltak har god landskapstilpasning, tar hensyn til naturverdier og opplevelseskvaliteter, og anlegges med minst mulig omfang og synlighet.*	
6.3 Det foreligger skriftlige avtaler for eierskap, ansvar, drift- og vedlikehold av stien og tilhørende fasiliteter (herunder toalett, søppelhåndtering, oppsyn av stien med mer).	
6.4 Alle tiltak har nødvendige tillatelser i forhold til offentlige planer og bestemmelser, grunneiere med mer.	
6.5 Det foreligger en plan for hvordan utrangerte tiltak skal bli fjernet.	
6.6 Gjennomførte tiltak er tilpasset lokale klimatiske forhold. *	
7.0 KUNNSKAPSDELING	
7.1 Autorisasjonshaverne stiller ressurser til rådighet for å dele erfaringer, og for å stille på samlinger for erfaringsutveksling/kompetanseoverføring.	

* Beskriv nærmere hva du legger i ditt svar for punktene under:

2.1 Stien har et høyt antall besøkende, der internasjonale turister utgjør en stor andel.	
2.5 Det er gjort en vurdering av om et høyt antall besøkende påvirker naturkvalitetene i området.	
5.1 Det vurderes årlig om det er behov for enten fjellvaktteneste eller vertskap i høysesong/utferdsdager.	
6.1 Alle tiltak har arkitektonisk og håndverksmessig god kvalitet, herunder tilrettelegging av sti, toalett med mer.	
6.2 Alle tiltak har god landskapstilpasning, tar hensyn til naturverdier og opplevelseskvaliteter, og anlegges.	

NASJONALE TURISTSTIER: NOTAT

Kommunen har fått en henvendelse fra Malin Arntsen og Alf Egil Hagen om ordningen «Nasjonale turiststier» og søknad om autorisasjon av Røddøyløva som nasjonal turiststi. Malin Arntsen og Alf Egil Hagen har gjennom Røddøy Stå På og Klokkegården AS stått for tilrettelegging for besøkende på Røddøya gjennom mange år. De har blant annet stått for prosjektet med bygging av steintrapp opp mot Røddøyløva.

Autorisasjonsordningen og tilskuddsordningen Nasjonale turiststier er etablert som svar på utfordringene knyttet til svært høye besøkstall. Stier må ikke være autorisert for å få midler fra tilskuddsordningen, men autoriserte stier blir prioritert, og får også en årlig sum som driftstilskudd. Røddøyløva har fått noe støtte til tiltak tidligere.

Autorisasjonsordningen ble opprettet i 2018 og autoriserer inntil 15 stier som Nasjonal turiststi. Autorisasjonen gjelder for fem år av gangen. Per nå er fire stier autorisert. Ordningen skal støtte opp under arbeid med tiltak og planlegging knyttet til turiststier som har svært mange besøkende og hvor en stor andel er internasjonale gjester. Miljødirektoratet skriver dette:

Det er et utvalg av stier og turmål som gjennom langsiktig og helhetlig planlegging tåler meget høyt besøk uten at natur-, kultur- og opplevelseskvalitetene forringes og hvor det store besøket også skal bidra til lokal verdiskaping. Turiststiene skal være gode eksempler i et bærekraftig norsk reiseliv, og bidra til økt lokal verdiskaping.

Røddøyløva har høyt antall besøkende og er et viktig mål for mange av de besøkende til Røddøy. Det er en del kjente utfordringer knyttet til det høye besøkstallet som ordningen er ment å kunne bidra til å løse. Røddøyløva framstår sånn sett som en god kandidat for autorisasjon som Nasjonal turiststi.

Kort om begreper: *Besøksstrategi* handler her om Nasjonal turiststi. *Besøksforvaltning* handler om det foreslåtte prosjektet for hele kommunen.

Autorisasjon som Nasjonal turiststi

For å kunne søke autorisasjon må man oppfylle et sett med 30 kriterier (vedlagt). Alle de grunnleggende kravene i kriteriesettet må være oppfylt, men oppfyllelse av kravene gir ingen rett til å bli autorisert. Variasjon i type natur og attraksjon, lengde og vanskelighetsgrad på turen og geografisk beliggenhet vil bli vektlagt ved direktoratets utvelgelse, samt tiltak for å styrke lokal verdiskaping.

Sentralt i autorisasjonsprosessen er en helhetlig besøksstrategi som igjen skal bygge på en sårbarhetsanalyse. Utarbeidelse av besøksstrategien er en planprosess som skal sikre at de ulike målene innen forankring, besøksforvaltning, tilrettelegging, parkering/transport, sikkerhet, og infrastruktur nåes. Hos stiene som er autorisert har jobben med sårbarhetsanalyse blitt utført av eksterne konsulenter, og det har vært stor variasjon i kostnad – opptil ca. 300 000 kroner. Salten friluftsråd har kompetanse til å lage sårbarhetsanalyse. Søkerne har selv utarbeidet besøksstrategien for øvrig.

Mange ulike type aktører kan stå som søkere, men det forutsettes støtte fra kommunen. Kommunen selv kan også søke. Det er fire stier som er autorisert foreløpig, og der er det et destinasjonsselskap (to stier), en stiftelse, og et kommuneid AS som har stått som søkere. Det er også disse som har ansvar for drift og vedlikehold av stiene med unntak av på Kjerag hvor Stranda turistforening har ansvar for stien og samarbeider med Visit Lysefjorden. Det er allikevel ofte flere aktører som er med på drift og styring av infrastrukturen rundt stiene o.l.

Vurdering

Rødøyløva vil kunne være en god kandidat for autorisasjon som Nasjonal turiststi. Statusen vil også kunne gi midler til drift og utvikling. Selve arbeidet med besøksstrategi og resultatet av denne vil helt klart bidra godt til langsiktig utvikling av hele kundereisen med ringvirkninger for resten av kommunen.

Utarbeidelse av besøksstrategi og søknad om status tar tid og anslagsvis et halvt årsverk i administrative ressurser i tillegg til tiden til andre som involveres i prosessen. Man må også få utarbeidet sårbarhetsanalyse som det per i dag ikke er kompetanse til i kommunen. Det er ikke tatt høyde for en planprosess av dette omfanget i planstrategien og det er ikke kapasitet til å arbeide med det. Det er mulig å søke støtte fra Miljødirektoratet for å utarbeide besøksstrategi. Støtten kan være på inntil 75 % av prosjektkostnaden.

Kommunen søker støtte fra Nordland fylkeskommune til et besøksforvaltningsprosjekt i samarbeid med fylkeskommunen og Salten friluftsråd. Besøksforvaltningsprosjektet vil være et relativt omfattende planprosjekt og er et svar på utfordringer knyttet til økende turisme i kommunen. Sånn som det er tenkt vil besøksforvaltningsprosjektet involvere hele kommunen. Det foreslåtte «effekt målet» for besøksforvaltningsprosjektet er: *«At turismen oppleves som et gode for lokalsamfunnet, at lokalsamfunnet får et eierskapsforhold til turismen, at turistene opplever besøksstedet som imøtekommende og et lettvint sted å være, at belastningen på natur minimeres, at vi har funnet løsninger som også kan brukes i andre lokalsamfunn.»* Om begge disse skal gjennomføres vil mye av arbeidet med besøksforvaltning være overførbart til besøksstrategien. Besøksforvaltningsprosjektet tar også omtrent et halvt årsverk.

Samtidig er det også en pågående prosess om felles «Masterplan for reiselivet» på Nord-Helgeland i regi av Rana Utvikling. Kartleggingsfasen ble ferdigstilt i 2021 med god involvering fra reiselivsaktører i Rødøy. Prosessen videre er forsinket på grunn av korona, men denne bør også koordineres med et eventuelt besøksforvaltningsprosjekt og utarbeidelse av besøksstrategi for Rødøyløva.

Dersom kommunen skal utarbeide besøksstrategi for Rødøyløva og søke autorisasjon som Nasjonal turiststi, så bør det signaliseres tydelig i løpet av våren for at det skal kunne kobles med andre planprosesser som påvirker reiseliv/friluft. Besøksforvaltningsprosjektet i samarbeid med SF og NFK er foreløpig ikke avklart, men arbeidet vil gi et godt grunnlag for Nasjonal turiststi-prosjektet. Andre veien vil det ha mindre overføringsverdi. Derfor bør besøksforvaltningsprosjektet gjennomføres først om begge skal gjøres. Om man sørger for god kunnskapsoverføring vil det gjøre besøksstrategiarbeidet noe mindre omfattende.

Det anbefales å vente med å sette i gang Nasjonal turiststi-prosjektet til tidligst 2023 – i så fall med mål om å sende søknad i 2024. Da får kommunen mulighet til å søke økonomisk støtte til prosessen fra Miljødirektoratet, og det blir tid til å innarbeide arbeidet i økonomiplanen. Det gjør det også lettere å sette av nok administrative ressurser om man har varsel i god tid. Alternativet er å sette i gang nå med mål om å sende søknad i 2023. Dette vil være dyrere for kommunen, og mye vanskeligere å gjennomføre i praksis på grunn av kapasitet.

Kristian A. Moen

Prosjektleder samfunn- og næringsutvikling